Põimukuu
16. päiv
2018

Nummõr
17 (419)

Leht mass 0,50 €

UMA LEHT

VANA–VÕROMAA RAHVA UMAN KEELEN LEHT

Allasõ Tiia mõtsikusõst mõtsan, teie pääl ja koolin
Kae lk 2

Rõugõn saa jalgpalligolfi mängi
Kae lk 3

Ku mõni asi tuksi lätt, sis iks kõrraligult
Kae lk 4

Kuis saia 200aastast puud? Sis saat, ku jätät 100aastadsõ puu maaha võtmalda. Nii om tulõvaidsil põlvil luutust mõtsast midägi piinü tisleritüü jaos võtta. Olõ Süvähavva kandin uma mõtsa är märknü põlismõtsa sildiga. Taa paar hektärri om ummamuudu näüdüs hindä ja tõisi jaos, määne või mõts olla sis, ku inemine sääl ei majanda ja jätt määnü puu hähnile toksi.

Peris nii või-olla ei olõ, et säält mitte ütte pirrutikku vällä ei võeta. Ku om iks viimäne hädä ja millelegi päälesadamisõ oht, sis ast inemine ligi.

TOBRELUTSU PEEBU
jutt ja pilt

Talost taldrigu pääle

21. põimukuul lätt Kuusalust liikma suur talosüügi karavan. 22. põimukuul kellä 16–18 tege karavan piätüse Võrol Keskliina pargin. Väikul laadal pakutas talokraamist süüki ja aoviidüst sinnä kõrvalõ. Karavani vidä Rutiku Emil. Põimukuu jõukust pühitsetäs egäl puul pääle laata õdagusöögiga «Talust taldrikuni», Võrol saias kokko Hämsä kõrtsin. Õdagusöögis tulõ hinnäst kirja panda veebilehe pääl www.eestiott.ee.

Karavani võtt iist Eesti OTT – kodanigõütisüs, miä kõrraldas talosöögi jõudmist tarvitajidõ kätte.

Ökofestival uut üten lüümä

Seo riidi, 17. põimukuul lätt Põlva maakunnan valla Ökofestival. Kavast löüd pallõ tegemiisi ja kaemist nii latsi ku suuri inemiisi jaos.

Näütüses saa riidi päivä suurõtiimuusõumin puust mängomassinit meisterdä ja Rosmal bioenergeetilist joudu ammuta, a õdagu joba Piusal nahkhiiri kaia. Puulpäävä om valla mitu taloaida, Ihamarun opatas luuduspilte ja Karilatsin kosmeetikat tegemä.

Suur festivali perrepäiv om pühäpäävä, 19. põimukuul Põlvan: plaanin om luudustuutidõ laat ja kirriv kultuuriprogramm. Täpsembält saa mano kaia https://ecofest.ee/programm/.

Harglan peetäs kihlkunnapäivä

Pühäpäävä, 19. põimukuul peetäs Harglan edimäst kõrda kihlkunnapäivä. Tegemise läävä valla kellä 11 aigu. Kavan omma kerigukontsõrt, loengu, laat ja kultuuriprogramm.

Päävä lõpõtas kell 20 simman Mõnistõ rahvamajan üten ansambliga Vanaviisi. Mano saa küssü tel 5332 7560, rahvamaja@moniste.ee.

Võro liin jäl aasta vanõmb

Võro liin pidä umma hällüpäivä 17. ja 18. põimukuul üten liinakodanikõga.

Riidi, 17.08 om Keskliina pargin perrepäiv, kon pakutas ka hällüpäävätorti. Liina süämen saa viil lehvütä rongikäügile ja härgütä võistkundõ, kiä liinajoosust ossa võtva.

Puulpäävä om Lembitu uulidsa pääl laat, Keskliina pargin jakkus perrepäiv. Mõõtu võtva ka rammumehe ja õdagudsõl järvekontsõrdil rõõmustas rahvast Veski Anne.

Kae mano: kultuur.info/syndmus/voru-linnapaevad-2018/.

Eesti pidä viil nätäl aigu juubõlipito

17.–25. põimukuuni peetäs EV 100 suurt suvist pidonädälit. Ettevõtmiisi jakkus ka Vanalõ Võromaalõ.

Antsla vallan Lümatu külän Villike talon saa näütüses 17. põimukuul kaia tiatritükkü «Õhtu on salameri. Edgar Valteri rahutu rahu», midä omma kitnü nii arvostaja ku ka hariligu kaeja. 18. põimukuul matkatas Haani luuduspargin Vällämäel. 19. põimukuul lätt valla kuvvõpäävane ütismatk Piusalt Kantsilõ, matka vidä Sika Alar.

21. põimukuul jõud Verskalõ kontsõrdituur «Mööda piiri» ja 23. põimukuul saa Varbusõl kullõlda ansamblit Curly Strings. Pidonädäli lõpõtas muinastulli üü 25. põimukuul. Kae mano: www.ev100.ee/et/suvenadal.

UL

Kolm võroväelist päivä

KABUNA KAILE

Kaika suvõülikuul Kaikal, seo ettevõtmisõ lättide pääl, 10.–12. põimukuuni lätt aolukku ku võrokõisi kododsõ vaimoga kokkosaaminõ, kohe jakku hään tasakaalun sõnnotegemist, tüütarri, muusikat ja tiatrit.

KABUNA KAILE PILDI

Kaika kuur pühitses Roose Celia juhatusõl lauluga sisse vahtsõ lava ja tege valla 30. suvõülikooli.

30. Kaika suvõülikooli rektri ammõdiketi võtt Konnula Margussõ käest vasta Kama Kaido, kellele seo oll tõist kõrda ülikuuli iist võtta. Juubõlihõng oll sõnomi man kõigil, kiä ülikooli vallahõikamisõl sõnna võti.

Võro instituudi direktri Kuuba Rainer tulõt miilde, et 30 aasta joosul om suvõülikoolõn vällä märgit hulga mõttit, millest omma saanu elojõvvuga ettevõtmisõ, näütüses Võro instituut, Uma Leht ja Uma Pido.

Ütte-tõist om 30 aasta seen ka paiga pääl muutunu: Kaika koolimajast om saanu seldsimaja, Kaikal käü kuun laulukuur ja suvõülikooli puhul tetti seldsimaja man mäe pääl vahtsõst kõrda välälava. Tuu tähendäs, et midägi püsüs muutumalda: inemise omma säälmail iks edesi väelidse.

Väke oll ka sõnomin, miä kotusõpäälidse inemise ja kavvõmbast tulnu ettekandja loengin edesi anni, ansambli Suurõ' Pilvõ' lumjan muusikan, tiatritükü «Godot'd uutõn» ainukõrdsõn võrokeelitsen ettekandmisõn, tüütarrin, miä mäekundi pääl ussõ valla teivä ja ka kõgõ kolmõpäävädse elämise-olõmisõ kõrraldusõn.

Oll seo kotussõvaim vai muu joud, miä üten avit, a seokõrdsõn suvõülikoolin oll tunda algusaigõ herevüst.

Suvõülikooli lõpõtusõl üteldi vällä, et säänest tunnõt om egä aastak iks rassõmb herätä ja kõrraldaja plaanva suvõülikooli vormi ümbre säädi. Midä ja kuis edespite tõistmuudu tetäs, näütäs aig.

Vahtsõnõ rektri Kama Kaido om inneskidse rektri Konnula Margussõ käest ammõdiketi kaala saanu.

Kari häid latsi Karilatsin võro keele laagrin

KABUNA KAILE

Timahava sai Põlva talorahvamuusõumi suvõlaagrin Karilatsin võro kiilt nuhuta kolm latsirühmä, tuu tähendäs 60 last. Vahtsõl suvõl kõrraldas võrokeelist laagrit joba Mõnistõ muusõum.

KABUNA KAILE PILT

Latsõ omma laagri lõpõtusõs muro pääle kokko tulnu, et lõõdsaluku kullõlda.

Viimädse, kolmanda laagrivaihtusõ võtsõ rühmäjuht Zilmeri Hele kokko sõnnuga: «Ma ei tiiä, kohe nuu halva latsõ saiva, hää latsõ olli siiä tuudu.»

Tõnõ rühmäjuht Mürgü Merlin üteł mano, et nä es kuulõ tõtõst määnestki hädäldämist. 20 esi vannusõn laagrilast hoiõ kokko: mänge vanno mängõ, nigu om trihvaa, ja mõtli kuun vahtsit kah vällä. Esiki kuum ilm es võta latsil mängotujjo är. Järvekeist laagripaiga lähküle kaõos ei jää, a võimalus oll hinnäst lätteviiga jahuta.

«Mõni sai edimäst kõrda tulõ pääl leibä kütsä ja tuu väega miildü. Üteldi, et nii kõlbas esiki sepik süvvä...» tõi Zilmeri Hele vällä üte kildakõsõ latsi arvamiisist.

Aokiränigu küsümise pääle, miä laagrist kõgõ inämb miilde jäi, kostsõ üts noorõmbit ossavõtjit, säitsmeaastanõ Reena kimmän võro keelen: «Pailu tegemine.» Tuud näüdäś ka näpotüü ümbre tütrigu kaala ja randmidõ.

Ütsäaastanõ Rihard üteł, et timäle miildü kõgõ inämb tsihilöüdmismäng (*maastikumäng*). Pääle seo kääti kalakasvandigun, tetti näpopuppõ ja kündlit, kõnõldi tulõ veeren juttõ jne.

Laagrin oll latsi ka kavvõmbast ku Vanalt Võromaalt. Et võro keelest arvo ei saa, tuud es kaiba siski kiäki. Õnnõ pääle Kalla Urmasõ jututarrõ, kon pääteemas suukasvu, tull üts tasanõ kullõja küsümä: «Mis tuu suu om?» Muusõumi juhataja Roobi Reet tõi jäl tõsõ näüte. Timä kamanď latsi, et võtku nä kipõstõ ringi. «Tädi, iks «tsõõri» tulõ üteldä,» paranď tiidjä laagrilinõ.

Kõrraldaja – muusõumirahvas – om pidänü tähtsäs laagri hään tujon üten latsivanõmbidõga kokko võtta. Nii saať viimädse laagrirühmä kodo minemä lõõdsakuning Ojasaarõ Toomas esi.

Võrokeelist suvõlaagrit om Põlva talorahvamuusõum kõrraldanu kuus aastat. No üteł Roobi Reet, et tulõva suvi om laagri Mõnistõ talorahvamuusõumin – om latsil kah vaeldust.

MÄRGOTUS

Seo suvi tugõ tõisist rahvist arvosaamist

No om olnu imeline suvi. Kõik D-vitamiini ja päävä võtmisõ hullu omma süäme tsälkä saanu. Põllumehe omma kül eriolokõrran, a ku olõt saisun, et saat kaia taivahe, mitte ärkõrvõnut hainamaad vai kuionut viläpõldu, sis om su elo olnu tansaman põhamaal nigu üts suur Kreeka.

Üts tävveste terve mudsuga inemine üteľ, et ku seo omgi seo pelät kliimalämmäsminek, sis timä om kül rõõmsa. Kõgõ seo ilo pääle või muiduki tulla ikk. A ku edespite ka muud hääd luuta ei olõ, sis vast avitas sääne suvi üten tõisist rahvist arvosaamisõlõ ja ülepää rahvidõvaihõlisõlõ sõprusõlõ. Põharahva, säälhulgan eestläse, mõtlõsõ jo lõunamaa inemiisist ku ütest vedeläst seltskunnast. Meil tulõ tan kriiklaisi lainõ kinni massa, a nimä mugu pidävä siestat. No saami mi kah arvo, et ku päiv paistus, omgi elo lill, ja ku lämmüs jursu vällä võtt, sis omgi nii.

KABUNA KAILE,
Uma Lehe suvõtoimõndaja

UMA LEHT

Tulõ vällä egä katõ nädäli takast neläpäävä.
Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro liin
E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21
Kodoleht: umaleht.ee
Moľovihk: facebook.com/umaleht

Päätoimõndaja: Jan Rahman, tel 56 922 841 jan@umaleht.ee
Abitoimõndaja: Kaile Kabun, info@umaleht.ee
Keeletoimõndaja: Laivi Org, laivi.org@wi.ee
Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster, latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusõ kolleegium:
Tiia Allas, Külli Eichenbaum, Aapo Ilves, Kaido Kama, Ülle Kauksi, Rainer Kuuba, Evar Saar.

Välläandja: SA Kultuurileht, kl.ee
Tellmine: Express Post AS, tellimine.ee, tel 617 7717

Rumeeniä raport

Üten perrega mõnõs aos Rumeeniä pääliina Bukaresti tüüd tegemä kolinu Võromaa miis EPLERI RAIN kirotas elost, tüüst ja mõttist puultõist tuhat kilomiitret lõuna puul.

17. kiri. Latsõ ristjädse pia nigu pulm

Ku suvi pääle naaś, sai ma üte Rumeeniä sõbra käest kirä küsümisega, kas ma tahtnu timä latsõ ristjäidsist ossa võtta. Kiroti pikembä jutulda vasta, et taha külh. Ku vällämaal olõt, om jo põnnõv kotusõpäälitside kombidõga tutvas saia. Ildamba sai selges, et ma võinu inne jah-sõnna iks veidükese mõtõlda ja kodotüüd tetä.

Ku tähtsä sündmüs lähembäle tulľ, naksi siski uurma, midä piässi tiidmä nuu, kiä omma ristjäidsile kutsutu. Sai teedä, et talitus ei olõ keerolinõ ja tuujaos ei olõ vaia ka määndsidki eräle ettevalmistuisi tetä, üllenpidämist selges oppi. Üts tähtsä asi siski olľ: kingis tulľ viiä suurõmb rahasumma ja ku tahtmist om, sis viil midägi lisas. Raha, midä säändsel puhul oodõtas, om Eesti mõistõn tõtõst tumminõ. Meil ei lövvä säänest rahha harilikult eski pruutpaari kuväärist.

Tõnõ reegli om sääne, et ku joba kutsuti, sis ei saa minemäldä jättä. Meil om hariligult nii, et är pahanõsõ nuu, kiä ei olõ kutsõt saanu, a Rumeeniän või ette tulla, et ku kutsutu pidolõ ei tulõ, sis timäga inämb läbi ei käüdä.

Ristjädse om kõrralik pido, pia nigu pulm. Alostõdas talitusõga kerkon, kohe kül kõik peräle ei tulõ (a tuu pääle viil kiäki ei pahanõ). Pääle ammõtlikku ossa mindäs restoraani ja sääl piät joba platsin olõma. Innekõkkõ tuuperäst, et sääl tulõ kuväär üle anda.

Kingisummat om lihtsä kalkuliiri. Ku tiiät, määndsen restoraanin pido peetäs, sõs saat vällä uuri, ku palľo üte inemise söögi-joogi masva. Tuu tulõs katõga korruta ja sõs viil veidü mano panda. Restoraanin harilikult ei koonõrdõda. Kõik om häste kõrraldõt, nimesilt näütäs, kon sa istut, ja sinnä võitki uma kuvääri jättä.

Seo ei tähendä siski, et inemise omma ahnõ. Kõrralik pido ilosan kotussõn üten ansambli, mitmõ käügiga õdagusöögi ja parra hulga kangõmba kraamiga ei olõ otav lõbu. Ka Eestin pingutasõ inemise püksirihma, et illos juubõl vai pulmapido maaha pitä. Peris sakõst võetas lainugi. Rumeeniän saava sõbra-sugulasõ kokko ja pidäse mehemuudu pito. A pääle pito ei olõ peremehel ja pernaasõl peenükene pihun: kõik kulu omma mastu ja veidükese jääs ülegi. Tävveste mõistlik mu meelest.

Üts murõ siski om. Pido läävä kõrrast õnnõ suurõjoonõlidsõmbas. Kõrrast inämb om inemiisi, kiä jätvä tulõmalda, selle et kulu omma väega suurõ. Palľo võtva ossa, a krigistäse hambit: ei saa minemäldä jättä, ku tõnõ om su pulman vai latsõ ristjäidsil käünü. Muido om läbikäümine kimmäle hukan.

Mi elo om küll säädüisiga kõvva paika pant, a iks võit hinnäst uutmalda soesäädüisi keskest löüdä.

Mõtsikusõ põhjusõst

Ildaaigu tundsõ edimäst kõrda elon mõtsa äressümise tunnõt. Kukki tuud olľ kõgõ inämb kümme minotit, pand täämbädseni perrä märkmä ja laembat tähendüst otsma – juhtu taa kõgõst puultõisku kilomeetrit kotost.

Tegemist om ehtsä džungliräbästikuga, kost mõts vast nii katõssa aastat tagasi maaha võeti. Lätsi tast otsma vavvõrnit, midä timahavva om palľo ni ilosit. A kõrraga olli kaalani paksu haina ja võsu seen, ümbretsõõri must joba pikembit kuusi ni pedäjit – nii et näi õnnõ paar meetrit hindä ette ja taivast, ku üles kai. Ja mis kõgõ hullõmb – jalgualotsõst lagonõjast ossarisust sattõ kõik aig läbi. Õkva nigu mülkähe.

Uma seo suvõ «ekstreemelamusõlõ» perrä märkin saa arvu, et säändsen saisun elämi mi laembaltki. Olõ näütes kümnide kaupa läbi lugõnu rehkendüisi tuu kotsilõ, kas meil raotas mõtsa palľo vai veidü, a klaari tiidmist siiämaani saanu olõ-i. Tõtõ tulõ vällä märki esi uma kõgõ lähembä ümbrekunna päält: nii vanaimä ku esä ristipuu omma mõtsavõtmisõga maaha raodu – tähendäs mõtsa lõigatas iks palľo ja mõtsikult.

Üle mõistusõ om timahavva tuu, kuis inemiisi meil liiklusõn surma saa – joba üle poolõsaa hinge poolõ aasta joosul. Suvitsõl aol sõida ma, ku tii om hää, lubat 90 km/h, a olõ sakõst säändse kiirusõga tõisil jalun. Perämädsest and märki taa, et egä tõnõ, kiä müüdä kupatas, tsihinäütämiskangi mu ku jälle jalunolõja pääle ei kuluta, a saman viil näütäs – näütüses äkilidse umma

ALLASÕ TIIA,
timahavadsõ Hurda-preemiä saanu kirändüseuurja

ritta tagasitõmbamisõga –, kuis säändse «kopõrdaja» kupatajat segäse. Sääne om egä pääväga süvembäsminejä matslus, mõtsikus, mis egänes rasboinlus, olku mõtsan, tii pääl vai – koolin.

Perämäne või kooliinemiisi külh silmi pöörütämä panda, selle et periselt jo püütäs rehkendä egä opilasõga kõrrast inämb. A täämbädse kooli hädä om millengi põhimõttõlidsõmban, mille üteľ ildaaigu Eesti Ekspressin (EE) vällä heliluuja Järvi Paavo: kultuur olõ-i inämb haridusõ lahutamalda osa. Ilmakuulsidõ muusikidõ suguvõsa esindäjä ütles: «Parhillatsõl aol om seo vastaossus, et ka eräkõrdsõlt korgõlt haritu inemise olõ-i sakõst kultuursõ.» (EE 1.08.2018)

Seoilmaaigsõn koolin anda-i nigu ütelist alust mittemillengi – taad mitmõ aśa peräst, a ütes om kuulõ ja oppajidõ perädü erinemine sisu poolõst, huulmada tuust, et kõik õkva ku täütvä riiklist opikavva. Mi riiklidse opikava perrä om koolin kujondatavis põhiväärtüisis austus imäkeele ja kultuuri vasta, patriotism ja kultuurilinõ kirivüs. Veidemb ku puul aoluulidsõ Võromaa koolõst oppas paigapäälist kiilt, kultuuri – järeligult ülejäänü poolõ ei täüdä riiklist opikavva, nii nigu olnu esihindästmõista mi kandin taad tetä. Patriotism algas hindä kõgõlähembä ümbrekunna tundmaopmisõst ja lukupidämisest ja mi kandi perädü rikkus om jo paigapääline kultuurilinõ kirivüs, egäsugumadsõ uma kombõ (sääl seen ristiga kirädü pühä puu).

Pääle kasuja põlvkunna inemises kujonõmisõ alusõs olõ-i inämb ütelidse väärtteksti, midä varrampa kõigin koolõngi opiti, a sakõst juhuslik neti- ja nutimaailm, miä seoilma aigu jo väikulatsõiäst egäl ütel peon. Lats kasus ja kujonõs kodo, vanõmbidõ ja neti- ni nutiilma toel. Kuul, kon perämäidsil aastil om opilasõ ja oppaja vaihõl kundõ ja teenindäjä vaihõkõrd, sutt hääl juhul pakku külh kimmit-ahtit tiidmiisi, a laembat elotundmist mitte.

Ütelt puult om mi elo kõrrast inämb paika pant, reguleerit, a tõõsõlt puult piät egä inemisemutik rehkendämä, et või löüdä hinnäst mõtsikust räbästikust nigu ma hainakuun vavvõrnamõtsast vai egä päiv liikõn teie päält, kon suur osa sõitjit tunnistas õnnõ soesäädüisi.

Paistus, et sääne periselo, kon mi kandin üles kasunu mõtsalõikaja jätt vähämbält ristipuu alalõ, om peris hellesinine hõlahus. Esieränis sis, ku mi koolõn om sääne moodulinõ küländ suvaliidsi pinnapäälsit väärtüisi ja egämeheõiguisi tunnistaja kõrd.

Väimelä tsirgukõsõ

Kana mullõ miildüse, mul om 65 aastat kanapidäjä staaži. EPA koolin opsõ tüündüslikku kanapidämist kah, aga ummi kannu pia iks vabakäügil nika täämbädse pääväni.

Minnu pand imestämä, et väimeläkese murõtasõ ainult haisu peräst. Ega eläjä haisu võit vällä kannata, esiki tuhkri uma. Ainult taimõkaitsõ haisu ma isiklikult vällä ei kannata. Aga haisust ma kõnõlda es taha.

Edimäne asi om tolm. Kui om kanalan inkubaator, sis om tibutolmu kõik ümbrus täüs, puhasta õhku vai är puhastagu. Ja egas ainult tibutolm, kana nokitsõsõ kõik aig ummi sulgi ja säält lindas õhku nii peenükeist ku paksu. Ma süü uma pääpaila är, ku tuu tolmu peräst Väimelä (tõtõstõ ilusa!) järve ei nakka kinni kasuma. Kuimuudu kanalaomaniku tuud hätä mõtlõsõ vaibõnda vai kahjusiid kinni massa? Kas ütte ilusat järve om iks võimalik kinni massa?

Tõnõ rassõ punkt om kanasõnnik. Tuu om teedüperäst nii vänge kraam, et põllu pääle võit tä küll vitä, aga saagilõ tege tä innembä halva ku hääd. Kon om tuu arvõstus, kuipalľu 360 000 kanna päävän kakasõ ja kohes tuu pantas? Midä kasutõdas allapanus? Kui mõni mõtlõs saepuru pääle, sis unõtagõ põllu väetämine är. Kui turba pääle, sis kost rabast kuipalľu ja määndse hinnaga? Ja tuu tävvendäv tolm, mia turbaveol tegünes?

Ja mis om lugu võõriide umbrohtõ levitämisega? Eestimaa om jo niigi võõriid umbrohtõ täüs!

Egasugudsõ loomaliigiga käävä üten tõsõ liigi. Kanalatõ üts alaline elukas om rott. Kui 10 kana kotsilõ arvõsta üts rott, sis peat Väimelä inemise arvõstama 36 000 rotiga. Ja ma süü uma tõsõ pääpaila är, kui nuu nõudliku eluka püsüse ainult kanalan vai timä lähükesen. Mürgitet rotte süüen lõpõsõ kassi, tuhkri, nirgi, üükulli ja tõõsõ eluka, kiä rotte söövä.

Noidõ paari-kolmõ asjaolu peräst ei saa ma joht aru, kuimuudu tahetas toimõ tulla 10 tüülisega. Kiäki piat kindlalõ laipu kokku korjama, kiäki piat järve pääl partse tapma, et nuu taudi es levitänü; üts piat valgõamuuri kallu kasvatama, et järve kinni es kasunu. Suvõl piat või-olla põllu pääl võõriid umbrohtõ vällä kitskma. Kuimuudu tuu om arvõstõt, kas säändse «abitüü» jääse kõik valla vai koguni vabatahtlikkõ tetä? Et «Tiimi är!». Tsipa palľu.

Katskiidsi munnõga tulõ midägi ette võtta, näütüses pulbritsehh ehitä. Kui palľu ja kas tuu ka reostas, tuuga ma ei olõ kursin. Niisama ka ellektriasjandusõga, aga kuulu järgi tullõv säält pia puul kõigist hätist.

360 000 kanna söövä päävän umbkaudu 40–50 tonni jüvvä. Tuud tulõ pidevält manu vitä. Tii lagunõsõ. Jõusüüt tolmas. Tuu kõik om kulu. Ja kui tuu kanala kõik kulu är katt, sis mille mitte tetä tedä mõnda asustamada kotussalõ? Ümbretsõõri võinu olla lepävõsa, tuu püüd egasugudsõ saasta kinni. Tauditõrje poolõ päält kah kasu seen.

Kõik seo jutt tundus kostki muialt tutva. Kui kongi om mõni laonu maja vai talu peridä, sis vanva kõik perijä, et nimä säält ei taha mitte puupirdugi. Kui sis mõni perijä maja kõrda tege, nii omma kõik umma ossa nõudman. Kõrdategijiile jäetäs tühä näpu ja tüürõõm. Ja Väimelä ei olõ ka muud kui üts kõrdatettü elämine, kohes nüüd tegünes tahtjiid.

Või-olla sigines üts rott 100 kana kotsilõ. Säändsel juhul tulõ Väimellä manu ainult 3600 rotti ja noist om võimalik jaku saia. Ega Väimelä elänik piat kats rotti maha tapma, rinnalatsõ säälhulgan. Perekonnapää näütäs hanna valla majandusnõunikulõ ette. Loomakaitsja omma kah rahul: põhikari jääs alalõ.

Tävveste rotikindlat kanalat ma ei tiiä. Ja roti söövä jüvvä, pääle joova näütüses munnõ, tuud ma tiiä. Pehme söögi pääl kasusõ näil hamba ülearu pikäs, tuuperäst jürävä niä aoviites ellektrijuhtmiid.

Ja nimä kõnõlasõ haisust!

PULGA JAAN

Mõtõlus

Perrämõtlõja

Ku ma olli lats, uma mälehtämise perrä kümneaastanõ, juhtu sääne asi. Ma lätsi lehmä pikse aigu nurmõ päält kodo tuuma ja mul olľ lehmäkett peon. Äkki käve sääne kärgähtüs, et ma sattõ pikäle ja kõik tsärisi mu pää ümbre. Saisi sis pistü ja näie, et lehm jo lätt kodo poolõ, kett takan. Kuna ma ketist olli valla lasknu, toda ma es mälehtä. A lehmäl es olõ midägi vika ja ma esi kah es tunnõ midägi halva.

Üteldäs, et kes pikselt löögi saa ja ello jääs, tuust saa selgelenägijä. No minost joht es saa. Vast segäsi tuu kett mu selgele- vai ettenägemise är. A ku nüüd uma elo pääle kae, sis arva, et must sai hoobis perrämõtlõja.

Pääle tuud pikselüüki naksi ma värviliidsi unõnägosid nägemä. Vaihõl juhtu ka nii, et näie mitu üüd kõrrast ütte ja samma unõnäko. Ma ei olõs tuud milleski pidänü, a sis naksiva imeligu aśa juhtuma. Näie üüse mõnda inemist unõn ja järgmädsel päävä saiõgi tuu inemisega kokko. Väega huvitav.

Mõnikõrd näie määnestki pahandust unõn. Ja es lääki palľo aigu müüdä, ku pahandus olľ käen. Näütüses sääne lugu. Näie unõn, et sõida bussin ja buss sõit kuristikku. Muidoki virgusi ma tuu pääle üles. Lätś tuust unõnäost nätäl päivi müüdä, ku sõidi bussiga Võrolt Tartohe ja sõidiki Väimelä ja Parksepä vaihõl buss ja auto kokko – buss sõitsõ tiipervest alla. Mul olľ üten pini, kes juussõ hirmuga mõtsa ja tulľ säält viil järgmädsel päävä vällä. Sis mõtli takastperrä tuu unõnäo pääle.

Vai tõnõ lugu. Suigahti õdaku telekat kaiõn ja kuuldsõ läbi unõ, nigu olõssi imä minno nimmepite hõiganu. Imä elli sis ütsindä. Süä naaś valtama ja nii sõidimi järgmädsel päävä maalõ. Tulľ vällä, et imä olľgi haigõs jäänu ja tulľ haigõmajja viiä.

Ja viil üts lugu. Mu kuvvõaastanõ poiskõnõ, kes olľ seeni rahulikult maganu, naaś üts üü rabõlõma ja sattõ sängüst maaha. Ronisi esi sängü tagasi ja jäie vahtsõst magama. Ma küsse hummogu, mis tä unõn näkk, et niimuudu sipõľ. Tä üteľ, et täpsehe ei mälehtä, a nigu olõssi kiäki är koolnu. Nii olľgi.

Ei tiiä, kost säändse unõnäo tulõva. Üts ütles, et inemiisi vaihõl um telepaatia, tõsõ arvasõ, et vaimu rändäse ja andva hindäst tiidmist. Kes toda täpsele tiid. Inemine um iks üts ulľ elläi, kes ei mõista viil palľondki seletä. Tsirgu ja eläjä umma palľo targõmba. Rändäjä tsirguki tiidvä õigõl aol lõuna puult tagasi linnada, ku meil jo lämmäs lätt. Sipokõsõ tiidvä jäl sügüse pessä tetä: tegevä korgõ, ku tulõ külm talv, ja madala, ku tulõ lämmi talv.

A mi, inemise, ei tiiä tuust midägi. Mõista õi määndsidki märke tähele panda ega näist oppi. Hää, ku perrägi taipat mõtõlda.

URMI AILI

ELO

Vahtsõnõ muromäng Rõugõn

KABUNA KAILE

Ku sul om paar sõpra ja tegünes mõtõ hinnäst näidega kuun värskin õhun liiguta, sis hää võimalus tollõs om Rõugõn Ööbikuoru keskusõ lähkül, kon perekund Karu om uma hainamaa jalgpalligolfi jaos valmis säädnü.

Jalgpalligolf om sego katõst nii-üldä muromängust – jalgpallist ja golfist. Pall om vaia lüvvä mulku raa lõpun nii, et lüüke olõs võimaligult veidü. Perreesä Karu Taavi ütles sissejuhatusõs õkva, et seo mäng passis üttemuudu häste kõigilõ põlvkundõlõ – latsist vanavanõmbidõni. «Ei olõ vaia ka määndsitki erioskuisi. Tuujaos, et jalgpalligolfi mängi, ei piä mõistma ei golfi, ei jalgpalli,» võtt tä järgmädse pinge maaha.

Esiki varustusõ pääle ei piä mõtlõma. Uma perre latsõ, kiä mängu ette näütsi, anni pallilõ huugu palľa jalaga, a muidogi ei olõ keelet jalavarjõga tulla. Palli omma kohapääl olõman ja paprõ punktõ arvõstamisõs saa kah perrerahva käest. Või-olla ei piä eräle kogoni rõõmsat miilt üten võtma: mäng haard üten ja tege tujo nii vai tõistõ hääs.

Jalgpalligolfi Rõugõlõ tuuja esi saiva mänguga tutvas, ku seo keväjä koolivaheaol perrega Saksamaal ümbre sõidi. Üten pargin prooviti mängi kah. Vahtsõnõ muromäng naaś nii miildümä, et ku kodo jõuti, kaeti umma hainamaad õkva vahtsõt muudu.

Paar-kolm nädälit võtsõ aigu mängorato paprõ pääl plaanminõ, niitmine ja takistuisi ehitämine. Viimädse man tulľ terve talopojatarkus appi: kääki lätś saisva kraam nigu vana kaosalvõ ja autokummi.

Rõugõn om ütessä rata, kokko 350 miitret. Raameistri omma vällä märknü ka soovitusligu lüümiisi arvu, millega võissi pall mulku jõuda, no kokkovõttõn olõnõs kõik iks mängjäst hindäst. Kõgõ mõistlikumb om mängu alosta pundiga, kon om 3–5 inemist. A ku tulõ suurõmb seltskund, saa tuu ka mitmõs jaka ja ütstõsõ perrä raa pääle laskõ.

Milles mitte ka piknigukorvi üten võtta, vaihõpääl kiilt kasta, pruukosti hampsada ja sis vahtsõ tsõõri pääle minnä. Esiki latsõ hällüpäivä saa säändsel moel värskin õhun pitä.

Seo suvi om õdagist vällänolõkit katõ käega tugõnu. Tuud heldüst om perekund Karu tegüsäle är pruuknu. Palliveerütämine golfiraa pääl üten latsi ja hulga sõpruga om olnu ka näile hindäle küländ sakõ õdaginõ aoviidüs. Nigu Karu Taavi üteľ, om pümehüsen mängen näütüses api tuust, ku palli omma valgõ.

Perrerahvas om pidänü ka rekordiarvõt. Nätäl aigu tagasi olľ seo 35 lüüki. Tuu tähendäs, et nii veidü lüüke om olnu vaia, et ütessä rata riiglide perrä algusõst lõpuni läbi tetä. Tuud või egäüts muiduki egä kell ümbre toukama minnä.

«Maal piät teküs olõma. Ja ku mõnoga tetä, sis õnnistus kah,» olľ Karu Taavi vastus imehtüse pääle, et iks jakkus näide perrel värskit plaanõ, midä maal ette võtta.

KABUNA KAILE PILT

Perreesä Karu Taavi ja noorõmb põlv Emil, Kirke ja Anni (jäi fookusõst vällä) näütsi ette, kuis jalgpalligolfi mängmine käü.

Veidüpruugituid mõttit om näil naasõ Rõõmu Grethega tsähvätänü jo varrambagi, ku mõtõlda kas vai puupilte pääle, midä näide perrefirma tege.

No saa jäl üte ettevõtmisõ kotsilõ üteldä: mõtõldu – tettü. Mitte mõtõldu – mõtõldu, nigu kah sakõst tüküs minemä.

Rõugõ om suvõaol esiki köütvä kant, a om üte ligitõmbaja mano saanu: sääl omma jo kinä järvesilmä, om söögi- ja magamiskotussit, om, midä kaia, no om ka üts võimalus man, kuis lahhelt aigu müüdä saata.

TANILSOO JAANUSÕ PILT

Rõugõ jalgpalligolfi rada droonipildi pääl.

Vana pilt kõnõlõs

PILT VANA-VÕROMAA KULTUURIKUA MUUSÕUMIST

Ratsasporti tetti Eesti aol Võromaal kah: pildi pääl om võrokõnõ Kalliveri Jaan 1935. aastal Tondil võistlõman.

Hobõsidõga tetti imeht

Ku nüüt peetäs Eestin egä nädälivaihtus määnestki festivali, sis esisugumast aoviidüst otsiti ja pakuti inneskidsel aol kah. Nii kõrralď Nursi patarei 27. põimukuul 1933 suurõ ratsapido. Patarei tahtminõ olľ nõsta Võromaa rahva huvvi hobõsidõ ja näide mõistmiisi vasta. Pääle patarei kuunsaisu võti võistluisist ossa eräratsamehe.

Pidokava olľ pikk. Palľo nalľa ja naaru paksõva niinimmadu pühäpääväratsamehe. Ehtsä tõmbõnummõr olľ häire. Tuu tähendäs, et hobõsõ olli iist võedu ja mehe unnõ suiknu, ku näil tulľ signaali pääle hinnäst lahingus valmis panda. Lätś nii, et joba paar minotit pääle häiret olľ patarei valmis vainlasõlõ tuld andma.

Päältkaejilõ paksõ huvvi ka suurtükke tõkkõsõit. Kõik näüdäś, et patarei hobõsõ omma väega hääd oppust saanu.

Rataspidost kiroť Võru Teataja. Lõpõtusõs anď aoleht teedä, et kuna pido rahvalõ miildü, sis tulõs säändsit päivi edespitegi kõrralda.

RUUSMAA ARTHUR

Kodukandipäivä peeti võru keelen

VISSELI MALLE

Kangsti küläplatsi pääle tull´ hainakuu viimäne puulpäiv ümbrekunna küllist kokku pia veeränd tuhat inemist, et uma kandi rahvaga kodukandipäiv maaha pitä.

Säändsit kokkusaamiisi olõmi pedänü egä viie aasta takast. Timahava pühendimi kodukandipäävä Eesti juubõli- ja Euruupa kultuuriperändiaastalõ. Et umma kultuuriruumi tukõ, kõnõlimi terve pidu võru keelen ja vardan lehvse võrukõisi lipp.

Alustimi tuuga, et pandsõmi mi kandist kiudutõduisi perride mälestüskivi man kõigi kadunuisi mälestüses palama kündle. Edesi kõnõldi paikkunna inemiisi tegemiisist, pakuti taludõ toodangut ja käsitüüd. Kõkkõ kraami sai ka üten osta. Huvilidsõ saiva kaia küläseldsi kroonikaraamatit ja välläpanõkit aoluust.

Latsilõ näüdäti, midä vanast kotun kässi vaihõl tetti. Tammiku käsitüütalu panď Eesti 100. sünnüpäävä avvus vällä sada paari sukkõ. Tuuma lambakasvatustalu näüdäś ummi lambit ja tallõkõsõ olliki latsi jaos kõgõ suurõmb tõmbõnumbri.

Õdagu joosul sai kullõlda lõõdsakuninga Ojasaarõ Toomasõ ja tä opilasõ Hordo Kertu pillimängu, kaia Harjumaa segärühmä Kapak rahvatandsõ ja noid ka oppi. Tegemiisi, võistluisi ja mängõ jakku egän iän huviliidsilõ ja ütitselt süüdi EV100 sünnüpäävätorti. Simmanil tandsiti Wismari Poistõ pilli perrä.

PILT ERÄKOGOST

Tammiku talu tõi EV100 avvus näütüsele sada paari sukkõ.

Võtsõmi pästeammõdi hoiatust suurõ tulõohu kotsilõ tõsitsõlõ ja tuld seokõrd palama es panõ. A õdagunõ väiku vihm olľ piduliidsile peris värskendüses.

Aituma kõigilõ, kiä kodukandipäävästi ossa võtsõva ja mi ettevõtmist tugõsiva!

Umakeeline laul Euruupa süämen

Umakeeline laul helisi piimäkuu alostusõn Umal Pidol Kubja pedäjide all, a kats kuud ildamba sai tuustsamast lauluvarast ossa kullõja Praha uulitsidõ pääl.

Tšehhi pääliinan peeti hainakuu tõsõn poolõn riikevaihõlist folkloorifestivalli, kon Eestit tekk tõisi siän tutvas Tarto üliopilaisi luuduskaitsõtsõõri segäkuur (edespite: tsõõri kuur) võrokeelitside laulõga. Tsõõri koorin löövä üten noorõ tiidrü ja üliopilasõ. Kuur luudi 1999. aastagal ja om pühendünü koorijuhi Lorvi Sirle iistvõtmisõl ossa võtnu kõgõst viiest Umast Pidost.

Takastperrä või üteldä, et hulk pruuvõ, miä om tettü Tarton Vanõmuisõ uulidsa aoluulidsõn opihuunõn tuu hääs, et võrokeeline laul häste kõlama nakanu, ei olõ olnu tühi vaiv: tsõõri kuur kuulsõ vällämaal palľo lämmind kässiplaksutamist. Kuraasiga laulti: «Võro liin om ilma naba, pinil om hand ja poodin om saba…» (Ilvese Aapo «Võro kiil»). Viil kanti ette Rahmani Jani «Puupää rock'n'roll», Rips-Laulu Pireti säet «Taivaheminek» (sõna: Kolga Raimond) jne. Pääle tuu kõlasi festivalil koori esitüsen Tormise Veljo ingerisoomõkeeline sari «Unustatud rahvad. Ingerimaa õhtud».

KABUNA KAIT,
tsõõri koori vilistläne

Ku piät tuksi minemä, sis lätt

LILLEMETSA ARNE

Ma võti taa kirätükü kirotamisõs õks hää hulga aigu huugu. Muido vast ei olõs pruuvnugi, a loi Umast Lehest naid eloliidsi kirotuisi ja mõtli, et kõnõlõ uma luu kah är.

Parhilla olõ ma joba 65 saamah, a tuul aol olli pääle EPA kooli lõpõtamist saadõt uma kodosovhoosi zootehnikus.

1984. aasta augustikuu üts riidi olĺ Vahtsõliina sovhoosih nigu õks harilik tüüpäiv. Ma olli tuudaigu peenembä nimega veisekasvatusõ zootehnik ja kamandi päämidselt lehmiga. Päiv sai õdagulõ, sattõ kõvastõ vihma ja tormaś hirmsahe. Puulpäävä pidi olõma mi kursusõ kokkotulõk kongi kesk Eestit ja kursusõsõsar pidi minno hummoku kell 10 auto pääle võtma, et sis üteh kohalõ sõita.

Tei ma kotoh ummi toimõnduisi, ku kellä 10 paiku õdagu helisĺ mullõ üte lauda brikatiir, et üts lehm om kaŕa man jalaluu är murdnu ja võsu veereh pikäle maah. Ma kül ai vasta, et helistägu päätohtrilõ, tuu om iks timä otsusta, mis lehmäga saa. A brikatiir kõnõĺ, et tä om joba kõigilõ tohtriilõ ja pääzootehnikulõ helistänü, a kiäki es võta trupkatki vasta.

No märgoti sis ma, midä tetä: eläjäst hallõ ja kallilt arvõl kah viil. No ai sis tüürõiva sälgä ja marssõ tüükua mano massina perrä. Tuudaigu olĺ mi tüüautos Moskvitš (nn piiraguauto).

Sõidi sis üte tohtri ussõ taadõ. Miis olĺ joba pisu toda vägevämpä kraami putnu, a õks mõistusõ man. Küsse nõvvu, midä tetä. Jõudsõmi otsusõlõ, et lehm tulõ är tappa ja liha külmkambrihe panda.

REIMANNI HILDEGARDI TSEHKENDÜS

Lätsi ma sis sõbrast jahimehe mano, tuu võtsõ uma katõraudsõ ja mi lätsimi lehmä otsma. Vihma sattõ hirmsahe ja välki lei kah, a üles mi lehmä kaŕamaalt võsu veerest löudsemi. Sõbõr lõpõt vaesõkõsõ maisõ piina, a kuis suur lehmätükk kaŕamaalt nilgmiskotusõhe saia, tuu tulĺ nüüt kõrralda. Üü olĺ samah joba käeh. Märgotimi, et majandil om üts nõstuk (TUK). Midägi es olõ tetä, aimi mehe üles ja tõimi lehmä tsigala küüki.

Nüüd olĺ järgmäne hädä käen: kes lehmä är nilg ja lihas puut. Olĺ meil külh üts säändse tüü tegijä kah, a timä naanõ üteĺ, et miis om puŕoh ja ei liiguda lilligi. Esi es olõ ma kah tuu tüüga kursih ja nii pandsõ jäl «piirakulõ» helü sisse ja sõitsõ sama tohtri mano.

Tuu ai sis kaadsa jalga ja üteĺ, et läämi käümi mehe hindäga kõnõlõmah. Võtsõ viil pooligu viinapudõli kah üteh.

Sõita tulĺ meil kümmekund kilomeetrit ja õnn olĺ, et välki lei, muido olõs õkva tii pääl risti olnu puu otsa põrotanu. Saimi puust õks kuigi müüdä vingõrdõdus, a nilgjamehe ülesajamisõga olĺ külh tego. Saatsõ meid õgalõ poolõ parõmbihe paikuhe ja viil kavvõmbahegi. A ku tohtri tälle pitsi pääparandust paksõ, sai mehel õkva tõnõ olõminõ ja ronisi meil ilostõ «piiragu» kuuti.

Kellä viies hummoku olĺ meil liha külmkambri man ja sis ollimi jäl hädäh. Kambri olĺ pikne läbi löönü ja külmä ei kongi. Märgotimi, et läämi no är magama ja hummoku proovimi kõnõlda poodijuhatajaga – nuil sääl suur külmkambri olõmah.

Katsa aigu hummogu (puulpäävä) sai poodijuhatajaga aśa kõrda aetus ja ku ma ütsä aigu kodo jõudsõ ja mõtli, et mõsõ hinnäst puhtas ja säe kursusõ kokkotulõkis valmis, tulĺ imä mullõ vasta ja üteĺ, et uma tsiga om nii haigõ, et tulõ är tappa.

Järgmäne tegemine olĺgi joba tsiatapmisõ kõrraldaminõ. Kursusõ kokkotulõkil jäigi tuukõrd käümäldä, poodi külmetüs läts kah hukka, a liha saimi siski Vinnemaalõ är sokuta. Nii et ku hädä sullõ sälgä lüü, sis õks mitmõkõrdsõlt.

Unõhtamalda kokkosaaminõ

Uma kolmkümmend aastat tagasi ollimi perrega Antslan laadal. Toda peeti liinan uulitsidõ pääl.

Saisimi latsõkõisiga keset platsi ja peime plaani, kohepoolõ edesi minemä naada.

Kõrraga karaś mu ette üts päältnätä teismeline poiskõnõ. Tsusaś mullõ paprõlehe peio ja üteĺ: «Naa omma mu luulõtusõ!» Kai tuud lehte, kon olliva trükidü luulõtusõ. Es viisi süvembäle kaia, selle et laat olĺ viil läbi käümäldä.

Ütli: «Tiiät, mullõ luulõtusõ sukugi ei miildü!» Inne ku ma arvugi sai, olĺ papõr krapsti mu peost kaonu. «Sõs ma sullõ taad ei annaki,» üteĺ pahanõ poiskõnõ, ja kaonu tä olĺgi.

Mõne ao peräst naati kellestki Urvastõ usutavalt andõkast ja umaperätsest värsisepäst kõnõlõma. Nüüt jõudsõ mullõ peräle, et olli noorõ Contra är põlanu.

TAMMÕ AILI

Maolda nali

Mõni nali om nii maolda, et aja peris naardma. Toimõndaja om üte säändse siiä vällä valinu.

Naasõvõtt

Poig ütles imäle: «Mi läämi Mariga paari.» Imä lätt hindäst vällä: «Mis sa kõnõlat?! Kon ti elämä nakkati?» Poig vasta: «Mari om maailmavalo käen vaivlõja emo, timä ei tahaki ellä.»

Suur pauk kattõ är

RUITLASÕ OLAVI,
universumi tegünemise pääle märgotaja

Ma ei saa arvo, mille tuud vällälastut raketti niimuudu takan otsiti. Ma saa arvo, et tä massõ mitusada tuhat, a ku tä maaha sattõ ja plahvaŕ, sis linnaś tä jo jupõs. Ainumanõ mõtõ om, et nä tahtva tuud määndsengi autoteenindüsen üles pessä, är pahtõlda ja värvi ja sõs maaha müvvä. Perän om jäl üts hääuskja ostja hädän.

Sõaväeläse ei olõ kõgõ terävämbä pleiädsi ilman olnu. Levvät katskidsõ raketi üles, a ega pauku inämb raketi sisse tagasi ei panõ, tuu om joba är käünü. Vai om tehniga niipalĺo edesi lännü, et saa paugu raketi sisse tagasi panda? Sõs vast omgi niimuudu, et om tett kats otsmismiiskunda: üts kamp ots raketti, vai mis täst perrä om jäänü, ja tõnõ kamp ots pauku. Vast om õks meil sääne paugukamp, vähembält võinu olla, kaitsõliitlaisist ja kodotütrist kasvai. Ma es tahtnu usku, et pauk niisama är kaos. Kõgõst, mis mi seon elon teemi, jääs jälg. Ei olõ niimuudu, et asi om ja sõs tedä õkva inämb ei olõ.

Energiä jäämise säädüs ütles, et energiä ei häö ega kao, a muutus ütest liigist tõistõ. Tõisi sõnnoga, pauk om uma olõmisõ poolõst kavval. Ütel aol om tä raketi seen vakka, sõs pand põmaka är, nii et kumisõs, ja sis om tä silmä alt kaonu. Om mõnõn tõsõn olõkin, nii nigu ka vesi või olla ijä, lumõ, tossu ja pää kujol. Ja ku sa teda üles ei levvä, või tä sul jäl ütel päävä paugu kujol tagasi olla ja pand sällä takast litaka är.

Peris hirmsa asi om seo elõ. Kõik aig ooda pauku. Vaikus ei paistu kah inämb kuigimuudu turvalinõ, ku mõtõlda, mis sääl takan olla või. Kuis ülepää saa säändsen olokõrran tüüd tetä ja produktiivnõ olla?

Ei noh, loogilinõ, ku mõtlõma naada, sõs täämbädse päävä tehniga ja tiidüs om nii edesi lännü, et pauk või-olla ei olõki kohegi kaonu. Tä om parhilla kah viil õhun, a tä om häste är sumbutõt. Tä om kõik aig olõman, a mi lihtsäle ei kuulõ. Ja naid sumbutõduid paukõ või õhun mitu olla. Peris palĺo! Kooni seenimaani vällä, et või esiki küssü, kas äkki vaikus ei olõki muud ku üts suur ärsumbutõt pauk...

A ku nii piässi olõma, mis sõs saa, ku ütel päävä ei olõki inämb määnestki sumbutamist, 24/7 om kõrvun õnnõ üts pauk. Tuu suur pauk, millest universum tekkü, om kah mu meelest seenimaani üles leüdmäldä. Aśa omma niimuudu, et ku tä muutu universumis, omgi universum järeligult üts suur ärsumbutõt pauk ja om õnnõ ao küsümüs, kuna tä ütel hääl päävä tagasi paugus muutus.

Tossu Tilda pajatusõ

Kihnu Virve rossitas

Vanainemise korjasõ uma tiidmise tuust, minkast raadio kõnõlas. Ku silmänägemine lupa, siis kaesõ ka telepilti.

Vana naasõ sai jäl kokko ja märgoti, mis om maailman uudist. Üts kuuluŕ, et raadio olĺ kõnõlnu: Kihnu Virve rossitas. Tõõnõ tuu pääle, et olõ-i ime, Virve jo ütessäkümmend vana. Tuu, kes jutu üles võtsõ, seleŕ, et jutt om iks laivast. A tuu, kinkalõ ülti, tiidse: olkõ laiv vai laulja, rossõ vasta ei saa. Sääne om elo säädüs. Muidoki om maru hää, ku su päälmäne puul kavva helkäs. Ja tuud soovimi iks lauljalõ ja laulõ tegijäle Kihnu Virvele mi kõik.

Rassõ tüü

Miis lätś tohtri mano. Tä nurisi, et tüüd om palĺo ja tüükuurma om nii rassõ, et mõos tervüse pääle. Mõnikõrd piät puulpäävästki mano võtma, ku tahat kõgõga toimõ tulla. «Tüüd om nii ullimuudu palĺo, et aigu olõ-i sälgägi sirota,» üteĺ miis.

Tohtri kullõĺ timä murrõ är ja küsse: «A midä ti pühäpäävä tiiti?»

«Pühäpäiv kulus spordilõ,» kostsõ miis.

«Sis om jo väega häste,» arvaś tohtri rõõmsalõ.

«Joba hummogu istu tugituuli ja nakka telekast spordisaatit kaema. Jalgpalli ja kõkkõ muud. Pausi panõ söögiaol, perän lätt telekakaeminõ edesi. Niimuudu poolõ üüni vällä!»

Palĺo hää olõ-i hää

Ma kuuli raadiost, et vanastõ olĺ inemiisil kats vainlast: riikevaihõlinõ imperialism ja neli aastaaigu. A tulõ vällä, et näil es olõki õigus. Minevä saandi inemise es olõ säänest suvvõ nännü ja mõtli, et tuu kuum suvi olõs väega hää. Oodõtas iks tuud, midä kätte ei saa.

Nüüd ma saa arvu, mille palĺo eestläse, kiä vällämaalt är siiä tagasi kolisõ, ütlese, et tahtva tunda nellä aastaaigu. Ku nädälist nädälihe om üts ja sama kõrbõilm, kuum ja vihmalda, sõs saa viländ külh. Las olla vaihõpääl üts pilveh, jaih ja vihmanõ päiv, sõs või jälki nätäl otsa taivah päiv pliiki. Egäst hääst aśast saa viländ, ku tuud kõrraga ülearvo palĺo om. Taha õigõt Eestimaa suvvõ tagasi!

MUDA MARI

Latsilõ

Vastus saada'
üte nädäli joosul
meiliaadrõssi pääle
latsinukk@umaleht.ee
vai postiaga:
Uma Leht
Tartu 48
65609 Võro.

Vastussõ mano panõ'
kirja uma nimi, vannus
ja kimmähe ka
postiaadrõs.

Vastajidõ vaihõl
loositas vällä
võrokeelitsit
latsiraamatit vai
plaatõ.

Latsinukka tugõva'
Võro Instituut
ja Võro selts VKKF.

Rehkendä'! Perän panõ' numbriidõ asõmõlõ tähe'!
Vastussõs saat eläjä, kiä või toimõnda' mitmidõ aiavilju pääl.

2 + 6 = ___
1 + 9 = ___
6 – 1 = ___
3 + 4 = ___
7 – 1 = ___
6 + 4 = ___
2 + 2 = ___
8 + 1 = ___
9 – 2 = ___
5 + 2 = ___

4 = H
5 = P
6 = T
7 = S
8 = K
9 = U
10 = A

FASTRÕ MARIKO PILT

Minevä kõrra vastus:
Välän om suur suvi. Kõik aig om ilm lämmi. Hobõsõ' söövä' haina ja juuskva' koplin ringi. Parmu' ja kiholasõ' kiusasõ' hobõsit. «Ma või su pikäle panda',» ütles parm hobõsõlõ. A hopõn rehksäs kõrras pääga ja lüü parmu maaha. «Parõmb lühükeselt ja häste ku pikält ja halvastõ,» mõtlõs hopõn.
Avvuhinna saa KOLSARI ANNABEL (10) Põlvast.

Telli Uma Leht!

6 kuud – 6 €, 12 kuud – 12 €,
e-arvõ püsimassuleping 0.85 € kuun.

Telli saa ExpressPostist: tellimine.ee/umaleht
tel 617 7717
vai postkontorist.